

گزارش صادرات و واردات چای در ایران در سال های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲

مهران مهدی زاده^۱

۱. مشاور امور بازرگانی مدیر اجرایی سندیکای کارخانجات چای شمال

صادرات چای

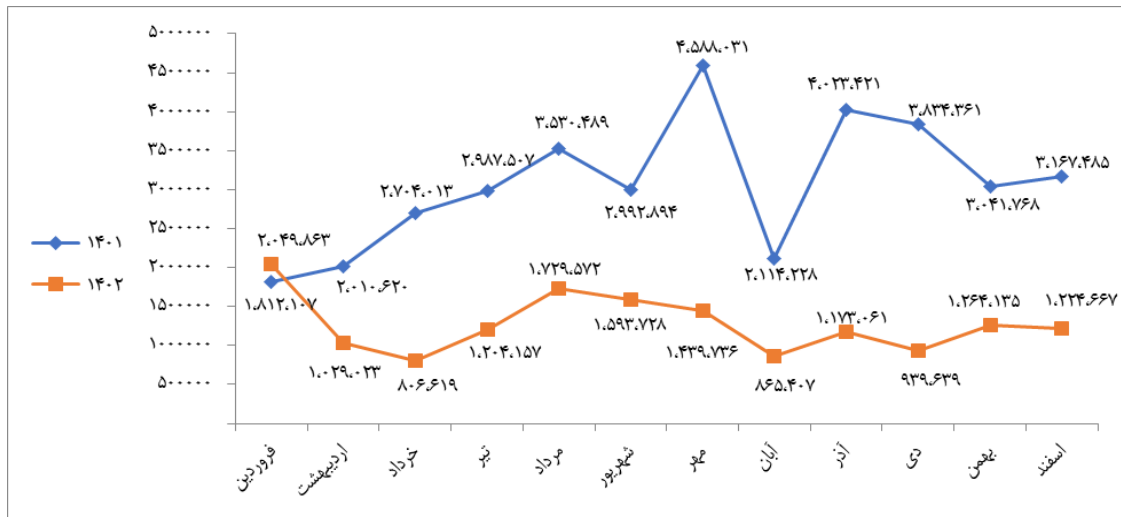
صادرات چای (جدول ۱) حدود **۱۵,۳۲۰ تن**چای به ارزش حدود **۱۸/۹ میلیون دلار** به **۲۷**

کشور: عراق، هند، گرجستان، قبرس، روسیه، جمهوری آذربایجان، ترکیه، ترکمنستان، تاجیکستان، افغانستان، ازبکستان، هلند، قطر، امارات، قزاقستان، آلمان، بلاروس، کانادا، قرقیزستان، ارمنستان، ایتالیا، اندونزی، پاکستان، بحرین، کویت، لهستان و استرالیا که حدود ۹,۷۵۷ تن از آن معادل ۶۴/۶ درصد (طی ۱۷۱ بار

محموله) از گمرک منطقه آزاد انزلی بوده است. مجموع صادرات در فصل تابستان با مجموع ۴,۵۲۷ تن بیشتر از سایر فصول بوده است و به ترتیب فصل بهار و فصل پاییز در رده دوم و سوم صادرات بوده اند. بیشترین صادرات در سال ۱۴۰۲ مربوط به مرداد ماه و کمترین میزان صادرات در سال ۱۴۰۲ نیز مربوط به خرداد ماه بوده است (نمودار ۱).

جدول ۱- صادرات چای- سال های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ (منبع: گمرک ایران)

فصل	ماه	سال ۱۴۰۱		سال ۱۴۰۲	
		وزن (کیلوگرم)	ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)	ارزش (دلار)
بهار	فروردین	۱,۸۱۲,۱۰۷	۱,۵۹۹,۲۳۹	۰/۸۸	۲,۳۳۴,۸۴۴
	اردیبهشت	۲,۰۱۰,۶۲۰	۲,۰۴۴,۶۷۲	۱/۰۲	۱,۳۱۱,۷۷۵
	خرداد	۲,۷۰۴,۰۱۳	۴,۸۴۳,۰۱۵	۱/۷۹	۹۷۲,۹۹۴
تابستان	تیر	۲,۹۸۷,۵۰۷	۶,۱۴۹,۲۰۰	۲/۰۶	۱,۴۱۶,۰۳۳
	مرداد	۳,۵۳۰,۴۸۹	۴,۵۸۵,۹۸۲	۱/۳۰	۲,۱۹۶,۲۵۹
	شهریور	۲,۹۹۲,۸۹۴	۳,۰۸۰,۹۴۳	۱/۰۳	۲,۰۶۶,۰۷۵
پاییز	مهر	۴,۵۸۸,۰۳۱	۴,۸۸۸,۸۲۵	۱/۰۷	۱,۸۲۴,۶۸۶
	آبان	۲,۱۱۴,۲۲۸	۲,۳۴۵,۴۶۶	۱/۱۱	۱,۱۱۸,۰۱۸
	آذر	۴,۰۲۳,۴۲۱	۴,۳۰۹,۶۶۸	۱/۰۷	۱,۵۳۷,۹۴۴
زمستان	دی	۳,۸۳۴,۳۶۱	۴,۰۶۴,۳۷۶	۱/۰۶	۱,۰۵۴,۴۰۷
	بهمن	۳,۰۴۱,۷۶۸	۳,۳۴۱,۲۵۲	۱/۱۰	۱,۶۰۰,۳۰۵
	اسفند	۳,۱۶۷,۴۸۵	۲,۹۴۹,۱۶۸	۰/۹۳	۱,۴۹۷,۶۶۲
جمع		۳۶,۸۰۶,۹۲۴	۴۴,۲۰۱,۸۰۸	۱/۲۰	۱۸,۹۳۱,۰۰۲

نمودار ۱- روند صادرات چای در سال های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ (منبع: گمرک ایران)

موافقتنامه تجارت آزاد، تجارت با این کشورها مشمول تعرفه‌های ترجیحی و عمدتاً صفر است.

واردات چای

واردات حدود **۴۲,۶۹۶ تن** چای به ارزش حدود **۲۳۱/۴ میلیون دلار** (جدول ۲) از ۸ کشور: هند، سریلانکا، امارات متحده عربی، ترکیه، چین، کنیا، ویتنام و هلند؛ گفتنی است که ۱,۶۰۲ تن چای از مبدا مناطق آزاد وارد کشور شده است. اغلب واردات چای از طریق گمرکات شهید رجایی (۵۰ مرتبه) و منطقه ویژه اقتصادی بوشهر ۱ (۴۷ مرتبه) بوده است. بیشترین واردات ۱۴۰۲ با حدود ۱۴,۱۹۹ تن مربوط به فصل پاییز و پس از آن با ۱۲,۲۱۵ تن مربوط به فصل زمستان یعنی فصول بعد از اتمام فصل برداشت بوده است. همچنین گفتنی است که بیشترین میزان واردات در سال ۱۴۰۲ مربوط به آبان ماه و کمترین میزان واردات در سال ۱۴۰۲ مربوط به مرداد ماه بوده است (نمودار ۲).

میزان صادرات **سال ۱۴۰۲** نسبت به سال ۱۴۰۱ که ۳۶,۸۰۶,۹۲۴ کیلوگرم بوده، حدود **۵۸/۴ درصد کاهش** داشته و فقط صادرات فروردین ماه ۱۴۰۲ از فروردین ۱۴۰۱، بیشتر بود.

ترکیه مقصد اول چای صادراتی ایران طی سال ۱۴۰۲ با حدود ۳,۵۴۲ تن بوده که این یعنی ۲۳/۱ درصد از کل صادرات چای به مقصد ترکیه انجام گرفته است و پس از آن دومین مقصد روسیه بوده که حدود ۲,۲۶۳ تن یعنی معادل ۱۴/۸ درصد از صادرات چای ایران را به خود اختصاص داده است؛ تاجیکستان نیز با واردات ۱,۸۲۱ تن چای از ایران سومین مقصد چای صادراتی ایران بوده است. البته گفتنی است که مقصد اغلب چای صادراتی ایران به ۱۱ کشور منطقه اوراسیا (کشورهای استقلال یافته شوروی سابق به اضافه ترکیه) صادر شده است.

از بین ۵ کشور عضو اتحادیه اقتصادی اوراسیا، حدود ۲,۸۰۵ تن چای به ارزش ۳,۲۸۷,۹۱۲ دلار به **کشور روسیه**، قزاقستان، قرقیزستان، بلاروس و ارمنستان صادر شد که حدود ۱۸/۳ درصد از کل صادرات را به خود اختصاص می‌دهد در حالی که طبق

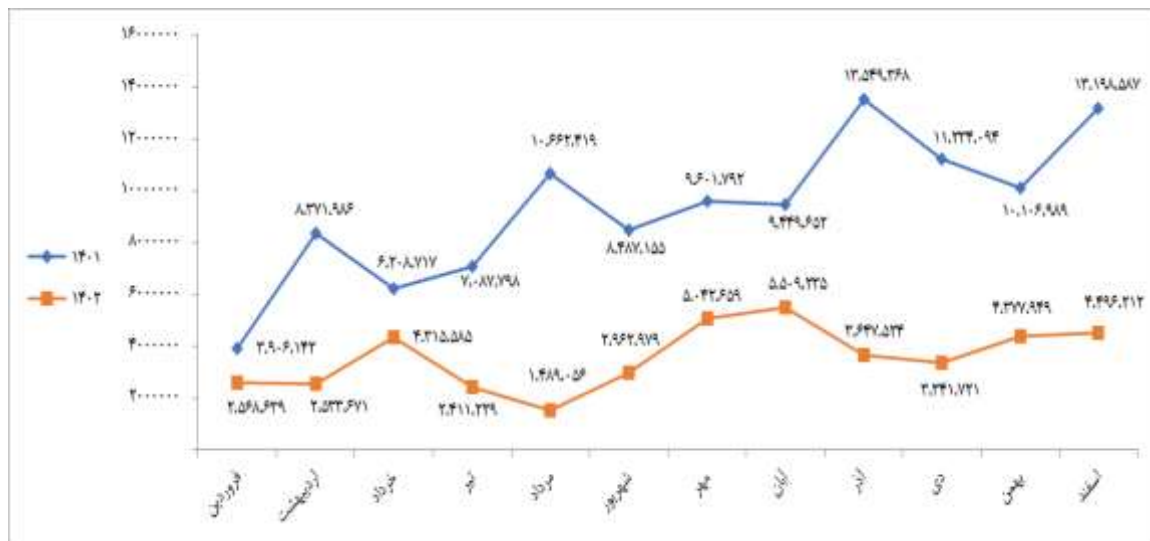
جدول ۲- واردات چای- سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ (منبع: گمرک ایران)

فصل	ماه‌ها	سال ۱۴۰۱		سال ۱۴۰۲	
		وزن (کیلوگرم)	ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)	ارزش (دلار)
بهار	فروردین	۳,۹۰۶,۱۴۲	۱۹,۶۴۲,۲۱۵	۵/۰۳	۱۹,۴۴۹,۳۸۱
	اردیبهشت	۸,۳۷۱,۹۸۶	۴۲,۹۲۴,۳۱۶	۵/۱۳	۱۴,۶۴۳,۲۹۹
تابستان	خرداد	۶,۲۰۸,۷۱۷	۳۵,۵۴۶,۴۷۴	۵/۷۳	۲۶,۳۴۷,۷۱۴
	تیر	۷,۰۸۷,۷۹۸	۴۰,۸۵۹,۸۹۵	۵/۷۶	۱۳,۴۸۳,۷۲۵
پاییز	مرداد	۱۰,۶۶۲,۴۱۹	۵۶,۴۳۹,۰۴۷	۵/۲۹	۸,۱۶۶,۴۲۴
	شهریور	۸,۴۸۷,۱۵۵	۵۰,۹۵۴,۳۹۶	۶/۰۰	۱۶,۵۴۶,۴۰۲
زمستان	مهر	۹,۶۰۱,۷۹۲	۵۵,۱۵۵,۶۳۹	۵/۷۴	۲۶,۱۵۲,۷۴۰
	آبان	۹,۴۴۹,۶۵۲	۵۳,۸۸۲,۴۵۶	۵/۷۰	۲۶,۶۸۸,۳۱۸
جمع	آذر	۱۳,۵۴۹,۳۶۸	۸۰,۶۱۷,۳۴۱	۵/۹۵	۱۸,۱۲۲,۳۹۸
	دی	۱۱,۲۳۴,۰۹۴	۷۱,۹۹۲,۸۷۹	۶/۴۱	۱۶,۸۷۲,۶۳۷
جمع	بهمن	۱۰,۱۰۶,۹۸۹	۶۷,۸۲۴,۰۳۲	۶/۷۱	۲۲,۶۰۳,۰۵۰
	اسفند	۱۳,۱۹۸,۵۸۷	۱۰۶,۳۸۶,۹۹۹	۸/۰۶	۲۲,۳۰۰,۷۴۵
جمع		۱۱۱,۸۶۴,۶۹۹	۶۸۲,۲۲۵,۶۹۰	۶/۱۰	۲۳۱,۳۷۶,۸۳۳

البته نباید طوری اقدام شود که مافیا با کاهش واردات در حال ایجاد کمبود در بازار باشند.

هند همچنان بزرگترین صادرکننده چای به ایران محسوب می‌شود زیرا ۲۱,۵۹۷ تن چای یعنی حدود ۵۰/۶ درصد از کل چای وارداتی با ارزشی حدود ۱۱۴/۲ میلیون دلار از مبدأ کشور هند بوده است و پس از آن سریلانکا با ۱۲,۴۴۸ تن معادل ۲۹/۲ درصد و امارات متحده عربی با ۴,۱۴۵ تن معادل ۹/۷ درصد در رتبه‌های دوم و سوم قرار دارند.

میزان واردات در سال ۱۴۰۲ نسبت به سال ۱۴۰۱ که ۱۱۱,۸۶۴,۶۹۹ کیلوگرم بوده، **حدود ۶۱/۸ درصد کاهش** داشته است که نشان می‌دهد پیگیری‌های به عمل آمده از سوی برخی دست اندکاران تولید و متولیان امر، هم ارزش واحد چای وارداتی در حال واقعی‌سازی است و هم میزان آن که در سال گذشته رشد غیرقابل قبول و عجیبی داشت، کنترل شده است. امید است چای وارداتی از کیفیت مناسبی هم برخوردار باشد که نیازمند بررسی است؛

نمودار ۲- روند واردات چای در سال های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ (منبع: گمرک ایران)

جمع بندی

کشور صادر گردیده و دلیل ارزش پایین و مقدار زیاد چای صادراتی این بوده است؛ اما احتمال قوی تر این بود که چون مقصد بیشتر چای صادراتی امارات بود، لذا پس از خروج چای های صادراتی، این چای ها پس از اختلاط یا سایر افزودنی ها به داخل کشور برگشته باشد. اما با تشدید نظارت میزان صادرات در سال جاری به حالت عادی بازگشت و به طور کلی در سال ۱۴۰۲ حدود ۱۵/۳ هزار تن چای صادر گردید که این یعنی به طور میانگین ماهانه حدود ۱۲۸۰ تن چای به کشورهای مختلف صادر شده است.

همچنین در سال ۱۴۰۱ حدود ۱۱۱/۹ هزار تن چای وارد کشور شد که این میزان خیلی بیشتر از نیاز وارداتی کشور بود و به عبارتی حدود ۱/۵ یا ۲ برابر میزان نیاز کشور، چای وارد شد؛ از طرفی ارزش واحد چای وارداتی روند بسیار صعودی داشت در حالی که مقایسه با ارزش فوب چای های صادراتی از کشور مبدأ چیز دیگری را نشان می داد. در هر صورت پس از بر ملا شدن فساد ۳/۵ میلیارد دلاری یکی از شرکت های مطرح، پیگیری های مستمر مسئولان سندیکای کارخانجات چای شمال، مبنی بر غیر واقعی بودن میزان و ارزش چای وارداتی، و قیمت گذاری چای وارداتی و همچنین ابلاغ دستورالعمل ثبت سفارش واردات چای به ازای خرید ۲ کیلوگرم چای تولید داخل به نوعی جلوی واردات بی رویه چای عمدتاً نامرغوب

در سال ۱۴۰۱ حدود ۳۶/۸ هزار تن چای از کشور صادر و به نوعی رکورد صادرات چای شکسته شد در حالی که میزان تولید چای در سال ۱۴۰۱ حدود ۲۶/۲ هزار تن بود و این یعنی تقریباً ۱۰ هزار تن بیشتر از چای تولیدی، چای صادر گردید که این میزان بسیار عجیب بود و به نوعی ۲/۵ برابر بیشتر از ظرفیت چای صادراتی در سال های گذشته بود و از همه مهمتر اینکه هر کیلوگرم چای صادراتی به طور میانگین با ارزشی حدود ۱/۲ دلار از کشور صادر گردید که این بدان معنا بود که یارانه اعطایی نصیب مصرف کنندگان خارجی گردیده است؛ اگرچه طبق اخبار واصله بخشی از این چای پس از انتقال به آن سوی مرزها و اختلاط با چای های خارجی مجدداً به کشور بازگشته و بخشی دیگر پس از اختلاط با چای خارجی به کشورهای ثالث صادر شده و بخشی نیز در همان کشورهای واردکننده مصرف شده است. با این حال اگر با ارز آزاد ۵۰ هزار تومانی ارزش چای صادراتی محاسبه می گردید قیمت چای صادراتی حداکثر ۶۰ هزار تومان می شد که برابر (در صورتی که مواد اولیه برگ سبز درجه ۱ باشد با قیمت هر کیلو ۹۲۰۰ تومان) یا تا حدودی کمتر (در صورتی که مواد اولیه برگ سبز درجه ۲ باشد با قیمت هر کیلو ۷۱۰۰ تومان) از بهای تمام شده یک کیلوگرم چای می شد. البته یکی از احتمالات این بود که چای های سنواتی به دلیل غیرقابل مصرف و شرب بودن از

دولت در سال آتی. نکته سوم اینکه، واردکنندگان به جای واردات چای که این روزها زیر ذره بین است، به واردات محصولات رقیب چای از جمله قهوه روی آورده‌اند و رشد بی‌رویه واردات قهوه در سال جاری این نکته را دور از ذهن نمی‌سازد چرا که در سال ۱۴۰۲ حدود ۵۳,۳۰۰ تن قهوه وارد کشور شده که ۴۹ درصد بیشتر از سال ۱۴۰۱ بوده است.

گرفته شد؛ و این باعث شد که طی سال ۱۴۰۲ تقریباً به طور میانگین ماهانه ۳/۶۰۰ هزار تن چای وارد شده است. البته، عدم حمایت‌های مسئولین و بالا بودن هزینه‌های تولید و واردات بیش از حد سال گذشته تا حدودی صنعت چای را با رکود مواجه کرده است. روند نزولی واردات ۳ نکته را به همراه دارد؛ ۱: عدم استقبال تجار نسبت به حواله واردات در ازای خرید ۲ کیلوگرم چای داخل و ۲: اقدام زیرکانه تجار برای نشان دادن خلا چای و گرفتن امتیاز از

